

Јовица Аћин

НЕЗАПАМЋЕНА ПОБЕДА И НЕОБЈАШЊИВИ СНОВИ

Били смо неопрезни. Нисмо се припремали за битку, иако смо то морали. Уосталом, међу нама је преовладала струја која је заговарала став да не вреди трошити своје ресурсе за борбу с непријатељем који је у свему надмоћан. Непријатељ је био светска суперсила. Његова опремљеност за ратовање била је тако рећи беспрекорна. Уз то, сви око нас су склопили чврсте савезе с нашим непријатељем. Били смо опкољени и суочени, ако реално гледамо, са силом немерљивом.

Требало је, у најмању руку, да ископамо дубоке јаркове око нас. А нисмо то учинили. Требало је да саградимо земунце у шумама. Ваљале би нам, јер бисмо у њима ускладиштили неопходне залихе намирница и воде. А нисмо то учинили. Пошто нисмо имали довољно наоружања, а и онолико колико смо га имали, било је застарело и поглавито неупотребљиво, нисмо се сложено бацили на прављење лукова, стрела, копаља, нити на прикупљање zgodних каменица, сувих гранчица и осушене траве које бисмо запалили у правом тренутку и тако се ватром и димом донекле заштитили, макар привремено, од насртаја противника. Ма шта би то уопште и значило, малодушно је говорила доминантна струја, против неизбројивих оклопних дивизија, против далекометних минобацача, против снајпериста без премца, против јата бомбардера и беспилотних летилица најновије генерације!

Нисмо чак ни наоштрили наше кухињске ножеве нити смо увежбавали борбу прса у прса. Били смо сувише лењи за то и питање је колико би то уопште допринело да се носимо са специјалним јединицама непријатеља, с њиховим командосима који су до сукоба с нама прошли сито и решето у својим екстремним тренинзима, а да и не спомињемо њихово неоспорно искуство из многих скорашњих ратова које су водили широм света.

Кад је, најзад, непријатељ кренуо попут најезде скакаваца, није се више заустављао док нас није прегазео. Сва наша места су попаљена и похарана. Нисмо имали где да се сакријемо. Остали смо изложени на милост и немилост освајача, па је тако од нас тек сваки десети преживео. Упркос таквом стању ствари, растурени и покорени, наша срчаност није јењавала. И више није било потребе да се делимо на струје које би наставиле да међу нама уносе раскол, јер више нисмо били суочени с катастрофом, пошто се катастрофа већ догодила. Наш отпор је био сломљен. Постали смо победници, јер смо се преко ноћи претворили у непријатељску силу која нас је сатрла. У том преображају учествовале су невиђене ствари које нисмо разумели, али без обзира на наше неразумевање, оне су одрадиле посао чији смисао одређује једино анђеоло историје. Наша победа је изникла ни из чега.

Неће бити тешко онима који једном, послушкујући грозан глас анђела који руководи светским војскама, буду писали нашу историју, историју нашег краја, да у овој победи виде само моје преувеличавање. Али, ако је победа преувеличана, онда је њена истина заправо у томе да је победа само преувеличани пораз, мада ја сад уопште не схватам шта би то могло да значи, а и више не марим много шта ствари о којима причамо истински значе.

О АЛЕКСАНДРИЈИ НА КРФУ

Возим се на мотоциклу. То је мотицикл троточкаш и ја, који заправо не удем да возим, никако не могу да паднем с њега, и зато убрзавам док ме слан ветар шамара по лицу. Налазим се на Крфу. За трен ока прелазим острво уздуж. Одједном сам у мору које морам да препливам. Уместо да пливам, ја тонем. Убрзо сам на дну, али се испоставља да могу да дишем. Преда мном је каменит предео. Велики корали. Необичне рибе којима

очи сијају, али све су мирољубиве и не обраћају пажњу на мене. Потпуно сам наг. Камење је оштро. Крварим.

Поново сам на мотоциклу који ме носи, а да чак њиме и не управљам. Мислим да је то неко ванземаљско возило. Дакле, мислим, има интелигентних бића у космосу осим људи.

Излазим из мора. На обали је стари град и границе су му недогледне. Ходам. Не дуго. И већ сам пред неким здањем чији портал је украшен стубовима. То је, знам, библиотека. Чим сам ступио у њу, осећам земљотрес. Око мене књиге горе. Ватра ми ништа не може. Књиге горе, али ни њима ватра ништа не може. Остају нетакнуте. Једну од њих узимам у руке. На првој страници пише, мени непознатим писмом и на непознатом језику којим, изгледа, ипак течно владам: *Ово је сан о Александрији на острву Крфу*. Смејем се. Будим се, не престајући да се смејем док ми из носа липти крв. Снови су као фотографије, кажем гласно иако никога нема у соби. Као фотографије с путовања.

САН У МАРСЕЈУ

Од цркве посвећене Богородици, заштитници Марсеја, у сну силазим улицом која ме води према Старој луци. Дан је септембарски. Застајем пред кућом на којој је плоча с натписом *Свеске Јуја*. Ту дуго стојим, као да неког чекам. И заиста, десетак минута мога чекања уродило је плодом, јер из куће излазе двојица мушкараца. Знам само да се зову Антонен и Валтер, као и да их је у загонетним *Свескама Јуја* међусобно упознао директор *Свески*, или је то био бивши директор марсејског часописа, нисам сигуран.

Одједном Антонен седи за столом и пише писмо. Пише из Смирне. Пише некој Женики. Изјављује јој љубав и тражи да му Женика опрости његове слабости. Затим пише и писмо некој Александри, од које тражи да му неизоставно набави неки драгоцен лек, као и да поједностави своје писање, при чему ми није било јасно о којем то Александрином писању говори Антонен, и нека то писање, наглашава он подвлачећи речи, буде сведено на реалне ствари. Заказује јој састанак и одмах се извињава што на тај састанак неће стићи, јер је страшно болестан. Оба писма потписује именом *Нанаки*.

Налазим се на тераси, на првом спрату ресторана, за који ми се чини да ми је веома познат и да сам чест посетилац у

њему, а који гледа равно у Стару луку. Дуго проучавам ресторани јеловник који је калиграфисан. Одлучујем се да узмем само најјефтинију закуску: дагње из Тулона, за два франка. Ноћ је одмакла и светиљке су упаљене, али кад погледам кроз окно, видим да је напољу дан, заправо касно јутро, и видим себе како с пријатељицом на лучком кеју званом белгијски купујем леп и свеж комад туне. Део трга испред тог кеја покривен је кровом који је заправо огледало. Подижем поглед и зурим у своје лице, сумњајући да припада мени. За тренутак сам на месту где је убијен српски краљ и примећујем да ниједан пролазник за то не мари, него дисциплиновано пролазе у колони Канебјером, широком улицом која је кичма града. Поново сам на ресторанској тераси.

За суседним столом седи Валтер и једе остриге. Повремено салветом брише своје наочаре без оквира. Јасно ми је да се пре сат или два најео хашиша. Он ме погледа. Видео ме је као неког опасног морнара који се тек искрцао с брода, па пије и тражи девојку, али да буде нека финија, с којом ће отићи у мрак. Знам да ме види као таквог, јер и ја себе тако видим. Истовремено, ја у стану, у Светој улици, у друштву с пријатељицом, једем печену туњевину и уз њу салату од руке и цвекле с провансалским сиром.

Поново сам испред *Свески Јуја*, и док поред мене пролазе Антонен и Валтер, чујем одломак њиховог разговора. Валтер говори с немачким нагласком. А његове ми речи звуче као да се опрашта. Ја их пратим. Антонен моли Валтера за услугу. Има лекарски рецепт, али се не усуђује да уђе у апотеку где га наводно сувише познају и сматрају да му је рецепт лажан. Испоставља се да је то неки опијумски лек, лауданум или нешто слично. Бол који га мучи, огроман је, неописив, каже, и осећа се као лудак у касарни. Мора да путује и потребна му је већа залиха лека. Да ли би Валтер могао да с рецептом подигне тај лек, јер без њега Антонену нема живота. Валтер пристаје да то учини. Рецепт је заправо цртеж. Аутопортрет. Али, то је аутопортрет, нимало веран моделу, јер лице модела није расточено него је глатко и у очима му је неизрецива мука, и зато је необично леп.

Онда сам у сну трепнуо и већ сам био будан. Али, не задуго. Сан ме је поново ухватио. И сад ми Антонен личи на свој цртеж. Лице му је издужено, изобличено, очи огромне, по њему се слива црно мастило. У мршавости тог лица се чита неописив јад. То лице је попут електрошока. То лице је сушта измученост.

Знам да је то неко друго време. А место ми нимало не личи на Марсеј.

Појављује се и Валтер. И даље носи наочаре без оквира. У руци му је тешка канцеларијска торба. То је све што има од живота и то је све што носи са собом док одлази планинском стазом, изнад мора, и која га води тамо где ће окончати мој сан, јер сам потпуно свестан да сањам. Води га, дакле, никуда. Куда би нас иначе водили снови? Кад сам се већ пробудио, запитао сам се како сам то могао да будем свестан у сну. Како се свест у сну и будна свест разликују?

Скоро деведесет година је протекло од првих призора у сну. То ми је некако речено, а да се нисам још ни пробудио.

Ја сам свестан, свеједно да ли у сну или будан, да је ово 2016. година, и да ћу убрзо заборавити шта сам сневао, па свој сан записујем, верујући да би све у њему могло бити истина. Једина лаж јесте његов сневач, мада и та лаж може постати истина у сну неког другог кога не познајем нити ћу га икад упознати. Помишљам, дабоме, да су свих тих деведесетак година, све што се догађало за то време, и смрт и живот, и бол и љубав, нешто што није морало бити него је тек општи привид у уснулом граду, мада ниједан прави град никад не спава. Одједном изнад постеље први пут видим да виси урамљен оригинални јеловник некадашњег ресторана Басо чија тераса је гледала равно у Стару луку. Јеловник је из 1932. године, и на њему су, између осталог, тулонске дагње заиста по цени од два стара франка.

ФРАЈЛЕ

Док сам у сну све време ме опија мирис ноћних фрајли. Добио сам задатак да млађу сестру мог друга изведем у шетњу. Она се у то време већ скоро задевојчила и груди су јој напупиле. Направили смо круг или два по градском шеталишту, Онда њу напада неки високи и кршни момак. Ја је браним. Момак и ја смо по свему различити: он је црн, ја сам риђ и растом невелик. Потукли смо се у улици с пијачним тезгама. Напоследку смо обојица, у поцепаним кошуљама, одведени у подрумску ћелију полицијске станице и тамо је требало да преноћимо. Питали су нас да ли смо пили алкохол. Нисам, рекао сам. Нисам, рекао је он, само сам вечерао ликер од јаја и пиво.

Поново сам са истом девојчицом у шетњи. Она се зове Буба. Она се помало гега док иде. Коса јој је веома плава и одише

на камилицу. Усне су јој танке, али увек склоне осмеху. Допратио сам је пред кућну капију. Она скакуће с ноге на ногу. Уместо да се пољубимо, питам је слободно да ли јој се пишки. „Да“, каже она. „Е, па онда иди пишки“, кажем јој веома озбиљно. Она утрчи у кућу. Одлазим улицом, и са сваким кораком дубоко удишем. На крају је мирис ноћних фрајли тако јак и опојан да ме буди.

Та Буба ми се, током живота, неколико пута јављала у сновима. Почео сам чак да мислим да ме тако уходи и да ми све то намешта нека тајна служба. Уосталом, њен отац је, како сам касније сазнао, радио у контраобавештајном одељењу државне безбедности.

ТАМО САМ ГДЕ САЊАМ ДА НИСАМ

Овај сан сматрам необичним, јер говори о случају кад жеља, испуњена у стварности, остаје неиспуњена у сну.

У сну живим у невеликом стану недалеко од Трга Жан Жорес у Марсеју. Крај је некако запуштен и у њему је живот немаран. Личи ми на четврт Ел Равал у Барселони. Улице су уске и зидови кућа често осликани графитима и исписани геслима којима се дивим нарочито кад су узети из Бодлерових песама. Чим сване излазим из стана, убрзо силазим троетапним степеништем код станице метроа, пролазим поред споменика Хомеру који су подигли, како Марсејци воле за себе да кажу, потомци Фокиђана и, на крају, после Римске улице и Улице Светог Ферола, убрзо доспевам до Старе луке. Ту почиње мој радни дан који се састоји у испитивању околних улица у којима бих волео да станујем. После низа таквих дана, у сну је њихов број неодређен, откривам на нека два минута удаљености од Старе луке, на страни која се назива Нова обала, улицу којом сам одушевљен. То је обична улица и нејасно ми зашто сам њоме одушевљен. У њој, која се зове Света улица, проналазим и кућу која ме привлачи. Замишљам, штавише видим и стан у поткровљу, чији балкон је с мноштвом великих и малих саксија у којима су посађени сваковрсни кактуси. Личи ми на моје поткровље у Београду. „Најзад!“ узвикујем. Будим се. Устајем и излазим на балкон на којем су саксије с кактусима и гледам у смеру Трга Жана Жореса. Ја заправо живим, кад год се налазим у Марсеју, увек у истом стану, у Светој улици, у поткровљу једне од кућа у њој.

Трг Жан Жорес познајем само у пролазу, онда кад суботом одлазим на пијацу ради намирница и других потрештина. Недавно сам на тој пијаци купио и кинеске гаће за један евро, веома добре, сивкасте, памучне, иако не верујем да ћу их икад обући.

ЕПИЛОГ

Чак и ако смо их само умислили, снови не маре за нашу зачуђеност, иако је често изазивају. И у сну нам је ретко кад, можда и никад није, остављено времена да макар покушамо да разумемо неке од његових загонетних елемената. Али, може се догодити да нам се у сну приказује објашњење неког ранијег сна. То се мени, ипак, још није десило, али није искључено да једном хоће. Наслућујем, међутим, да ови снови објашњавају снове неког другог у кога се претварам кад сневам.